

ALESSANDRO
BARICCO
MLADÁ
NEVĚSTA

MLADÁ NEVĚSTA

Alessandro Baricco

MLADÁ NEVĚSTA

slovar

Copyright © Alessandro Baricco 2015
Translation © Pavla Přívozníková 2016
Czech edition © Nakladatelství Slovart 2017

Všechna práva vyhrazena

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována,
uložena ve vyhledávacím systému či šířena jiným
způsobem – elektronicky, mechanicky, kopírováním,
nahráváním či jinak – bez předchozího svolení
majitelů autorských práv.

*Samuelovi, Sebastianovi a Barbaře.
Děkuji.*

Nahoru vede třicet šest schodů, kamenných, a stařec po nich stoupá pomalu, rozvážně, téměř jako by je jeden po druhém sbíral a chtěl je do prvního patra vynést: on pastýř a ony krotká zvířata. Jmenuje se Modesto. Slouží v tom domě už padesát devět let, je tudíž jeho strážným andělem.

Když dospěje na poslední schod, zastaví se na začátku široké chodby, jež se známě rozprostírá před jeho pohledem: napravo zavřené pokoje Pánů, je jich pět; nalevo sedm oken zhasnutých okenicemi z lakovaného dřeva.

Právě svítá.

Zastaví se, stařec, protože musí doplnit svůj výpočet. Zaznamenává rána, která v tom domě zahájil, vždy stejným způsobem. Přidá tedy jednotku, která se ztrácí za tisíci. Počet je závratný, ale on tím není zneklidněn: vykonávat odedávna stejný ranní rituál podle něj náleží k jeho řemeslu, respektuje to jeho sklony i značí jeho osud.

Poté, co si dlaněmi uhladí vyžehlenou tkaničku kalhot – na bocích, ve výšce stehů –, vysune hlavu neznatelně vpřed a znovu rozpohybuje své kroky. Nevšímá si dveří k Pánům, ale když dojde

k prvnímu oknu nalevo, zastaví se a začne otevírat okenice. Dělá to jemnými a přesnými gesty. Opakuje je u každého okna, sedmkrát. Teprve tehdy se otočí, aby mohl zhodnotit světlo rozbřesku, které ve svazcích vstupuje okny: zná všechny jeho odstíny a pozná z nich, jaký bude den. Někdy z nich může vyčíst ztracené přísliby. Jelikož mu budou všichni důvěřovat, je důležitý úsudek, který si udělá.

Pod mrakem a mírný vánek, rozhodne. Tak to bude.

Znovu projde chodbou, tentokrát se však věnuje stěně, jíž si předtím nevšímal. Otevírá pokoje Pánů, jeden po druhém, a nahlas oznamuje začátek dne větou, kterou pětkrát zopakuje, aniž by změnil barvu nebo kadenci hlasu.

Dobré ráno. Pod mrakem a mírný vánek.

Pak zmizí.

Neexistuje, dokud se znovu neobjeví, nezměnný, ve snídaňovém sále.

Zvyk tohoto slavnostního probouzení, jež se postupně protáhlo a dostalo sváteční ráz, se váže ke starým událostem, jejichž detaily prozatím zůstanou nevyřčené. Týká se celého domu. Nikdy před svítáním, tak zní rozkaz. Čekají na světlo a Modestův tanec u sedmi oken. Teprve tehdy považují za ukončený trest postelí, slepotu spánku i sázku snů. Starcův hlas je vrací ze smrti do života.

Vyrojí se z pokojů, aniž by se převlékli, nebo alespoň svým očím a rukám dopřáli úlevu troškou vody. S pachy spánku ve vlasech a mezi zuby se setkáváme na chodbách, na schodech, ve dveřích pokojů a objímáme se jako psanci při návratu z dalekých zemí, nevěříme, že se nám podařilo uniknout zlému kouzlu, kterým se nám zdá být noc. Rozdělení povinným spánkem, vracíme se k sobě, abychom utvořili rodinu, a vtékáme do velkého snídaňového sálu v přízemí jako krasová řeka, jež se právě ocitla na světle v předtuše moře. Děláme to většinou se smíchem.

Prostřeným mořem je stůl určený ke snídáním – o tomhle slově nikdo nikdy neuvažoval v jednotném čísle, protože jen množné číslo může vyjádřit jejich bohatost, vydatnost i iracionální délku. Má to zřejmý pohanský smysl díkůvzdání – přestáli jsme pohromu, spánek. Nade vším bdí neznatelné kmitání Modesta a dvou číšníků. V obyčejný den, když není půst ani svátek, stoly obvykle nabízejí opečený chléb bílý a tmavý, kudrlinky másla na stříbře, marmelády z devíti druhů ovoce, med a kaštanovou pomazánku, osm druhů moučníků, jejichž hřebem je nenapodobitelný croissant, čtyři dorty s různými polevami, pohár šlehačky, sezónní ovoce nakrájené s geometrickou přesností, přehlídku vzácných exotických plodů, čerstvá vejce připravená na tři různé způsoby, měkké sýry plus anglický sýr řečený Stilton, tenké plátky farmářské šunky, kostičky mortadelly, silný hovězí vývar, ovoce va-

řené v červeném víně, kukuřičné sušenky, tabletky na trávení s anýzovou příchutí, marcipánové kuličky, oříškovou zmrzlinu, konvičku horké čokolády, švýcarské pralinky, lékořici, arašidy, mléko, kávu.

Vůči čaji mají averzi, heřmánek je jen pro nemocné.

Je tedy pochopitelné, že jídlo, které většina lidí považuje pouze za rychlé vyplutí do nového dne, může být v tomto domě naopak složitou a nekonečnou procedurou. Navyklá praxe je nutí sedět u stolu hodiny, dokud se nenaplní čas oběda, který se ovšem v tom domě nikdy nepodává, jako by to celé byla jakási italská nápodoba ušlechtilějšího *brunche*. Jen občas se někdo vytratí a opět objeví u stolu, částečně oblečený nebo umytý, s vyprázdněným měchýřem. To jsou ale sotva zahlédnutelné maličkosti. K velkému stolu totiž každý den přicházejí návštěvníci, příbuzní, známí, žadatelé, dodavatelé, případně authority, muži a ženy církve: každý se svým tématem. Je rodinným zvykem přijímat je tam, během nekonečné snídaně. Vyjadřují tím určitou neformálnost, kterou by nikdo, ani oni sami, nedokázal odlišit od naprosté arogance: přijímat lidi v pyžamu. Čerstvost másla a dokonalá propečenost legendárních koláčů nicméně dokládají spíše jejich srdečnost. Už samo vždy vychlazené a štědře nabízené šampaňské mnohým stačí jako důvod k tomu, aby byli přítomni.

Proto jsou okolo snídaňového stolu nezřídka vidět desítky lidí současně, přestože je jich v rodině jen pět, vlastně čtyři, teď, co je Syn na Ostrově.

Otec, Matka, Dcera, Strýc.

Dočasně v zahraničí, na Ostrově, Syn.

Kolem třetí odpoledne se konečně odebírají do svých pokojů a jak všichni uznávají, během půl hodiny z nich vycházejí nádherní, elegantní a svěží. Ústřední odpolední hodiny věnujeme práci – tovarna, hospodářství, dům. Za soumraku – meditujeme, vynalézáme, modlíme se – nebo zdvořilostní návštěvy. Večeříme pozdě a skromně, každý sám, bez všech okázalostí: večere již spočívá pod křídlem noci, a tak ji odbýváme jako nepotřebnou preambuli. Ani si nepopřejeme dobrou noc a vydáváme se vstříc velké neznámé spánku a každý se před ní chrání po svém.

Je třeba říci, že už sto třináct let všichni v naší rodině umírají v noci.

To vysvětluje vše.

Tématem toho rána byla užitečnost koupání v moři, k němuž měl Monsignor, zatímco se ládovoval šlehačkou, jisté výhrady. Tušil za tím jakýsi zjevný morální otazník, avšak aniž by si troufal jej přesně definovat.

Otec, člověk dobromyslný a v případě potřeby zuřivý, mu pomáhal dát té záležitosti jasnější obrysy.

– Buďte tak laskav, Monsignore, připomeňte mi, kde se o tom přesně mluví, v evangeliu.

Vyhýbavá odpověď zanikla ve zvonění vchodového zvonku, kterému však nikdo nevěnoval

zvláštní pozornost, byla to samozřejmě jen další návštěva.

Tohle měl na starosti Modesto. Který přece jen otevřel a spatřil před sebou Mladou nevěstu.

Toho dne ji nečekali, nebo možná ano, ale zapomněli na to.

Jsem Mladá nevěsta, řekla jsem.

Vy, poznamenal Modesto. Pak se udiveně rozhlédl, protože přece nedávalo smysl, že bych přijela sama. A přece tam nikdo nebyl, kam až oko dohlédlo.

Vysadili mě na konci ulice, měla jsem chuť v klidu spočítat své kroky. A položila jsem zavazadlo na zem.

Bylo mi – jak zněla dohoda – osmnáct.

Neměla bych opravdu žádných výhrad, kdybych se měla ukázat na pláži nahá – oznamovala mezitím Matka – vzhledem k tomu, že jsem vždy tak nějak dávala přednost horám (mnohé z jejích sylogismů byly vskutku neproniknutelné). Mohla bych vyjmenovat nejméně deset lidí, pokračovala, které jsem viděla nahé, a to nemluvím o dětech nebo umírajících starcích, pro které mám jakési hluboké pochopení, ačkoli...

Zarazila se, když Mladá nevěsta vstoupila do sálu, ani ne tak proto, že Mladá nevěsta vstoupila do sálu, jako proto, že tam byla uvedena Modestovým výstražným odkašláním. Asi jsem neřekl, že za padesát devět let služby si ten stařec vyvinul hrdelní komunikační systém, který se všich-

ni členové rodiny naučili dešifrovat stejně jako nějaké klínové písmo. Aniž se muselo přistupovat k násilí slov, jedno zakašlání – nebo zřídka dvě, ve složitějších formách – doprovázelo jeho činy jako přípona objasňující jejich význam. U stolu, například, nepodal jediný chod, aniž ho doprovodil upřesněním hrtanové příklopky, které svěřoval své nejosobnější soudy. V tomto konkrétním případě uvedl Mladou nevěstu sotva naznačeným, vzdáleným syknutím. Znamenalo, to věděli všichni, velmi vysokou úroveň ostražitosti, a to byl ten důvod, proč se Matka zarazila, což obvykle nedělala, neboť ohlášení hosta se pro ni za normálních okolností v ničem nelišilo od nalití vody do sklenice – v klidu by si ji pak vypila. Zarazila se tedy a otočila se k nově příchozí. Zaznamenala její nezralý věk a s třídním automatismem řekla

– Drahoušku!

Neměla nejmenší tušení, kdo to je.

Poté se musel v její tradičně chaotické mysli otevřít nějaký průduch, protože se zeptala

– Jaký máme měsíc?

Někdo odpověděl Květen, pravděpodobně Lékárník, jehož šampaňské činilo nezvykle přesným.

A tak Matka opět zvolala Drahoušku!, ale tentokrát si byla vědoma toho, co říká.

To je neuvěřitelné, jak ten květen přišel rychle, myslela si.

Mladá nevěsta naznačila úklonu.

Zapomněli na to, to je všechno. Dohodli se na všem, ale už tak dávno, že o tom ztratili přesný pojem. Ne že by změnili názor, to by bylo v každém případě příliš únavné. Co se jednou rozhodlo, už se v tom domě nikdy neměnilo, ze zřejmého důvodu úspory emocí. Čas jednoduše uplynul rychlostí, již neměli potřebu zaznamenávat, a najednou byla Mladá nevěsta tady, pravděpodobně aby udělala to, co už bylo dávno ujednáno, a všichni to oficiálně schválili: provdala se za Syna.

Bylo nepříjemné přiznat skutečnost, že Syn není přítomen.

Nezdálo se však nutné déle prodlévat u takové drobnosti, a tak jsme se bez váhání zapojili do radostného sboru obecného vítání, protkaného střídavě překvapením, úlevou a vděčností: vděčností za chod životních událostí, jenž se zdál netečný k lidské roztržitosti.

Jelikož už jsem tento příběh začal vyprávět (a to navzdory znepokojivé řadě událostí, která mě zasáhla a nedoporučila by mi se do podobného podniky pouštět), jsem nucen objasnit řád událostí tak, jak si je postupně vybavuji, a sdělit vám například, že Syn a Mladá nevěsta se setkali, když jí bylo patnáct let a jemu osmnáct, a postupně jeden v druhém objevovali dokonalý lék na svá nerozhodná srdce a znužené mládí. Bylo by předčasné nyní vysvětlovat jakou ojedinělou cestou, je však důležité zmínit, že poměrně rychle došli ke šťastnému závěru, že se chtějí vzít. Jejich rodinám se to zdálo nepochopitel-

né, a to z důvodů, které snad budu mít možnost objasnit, pokud čelisti tohoto smutku nakonec povolí své sevření: Synova jedinečná osobnost, již dříve či později budu mít sílu popsat, a průzračné odhodlání Mladé nevěsty, k jehož předání bych rád našel dostatek jasného vědomí, nabádaly k určité opatrnosti. Usnesli se, že bude lepší si to nejprve načrtnout, čímž přešli k řešení některých technických záležitostí, především nedokonalé shody jejich společenského postavení. Připomeňme, že Mladá nevěsta byla jediná dcera bohatého chovatele, který se chlubil pěti syny, zatímco Syn patřil do rodiny, která již po tři generace sčítala výnosy z výroby a obchodu s bavlnou a drahými látkami. Peníze nechyběly ani na jedné straně, ale bezpochyby se jednalo o peníze rozdílného původu. Zatímco jedny vyšly z tkalcovských stavů a oplývaly starodávnou elegancí, druhé zaváněly hnojem a letitou dřinou. Tento rozpor způsobil mírnou nerozhodnost, jež byla následně šmahem překonána Otcovým slavnostním prohlášením, že na Severu svazek mezi zemědělskými statky a průmyslovým bohatstvím představuje přirozený vývoj podnikání, který určuje jasnou cestu transformace pro celou Zemi. Je proto nezbytné překonat společenské schematismy, jež patří minulosti. Jelikož to celé zformuloval přesně těmito slovy, avšak promazal jejich sled několika pořádnými, umělecky rozmístěnými nadávkami, jeho argumentace všem připadala přesvědčivá, neboť směšovala bezchybnou racionalitu a pravdivý instinkt. Chtěli jsme jen

počkat, dokud Mladá nevěsta nebude o něco méně mladá: bylo vhodné vyhnout se možnému srovnávání tohoto dobře uváženího sňatku s úspěchany, vágně zvířecími svazky venkovanů. Posečkat se nám, kromě toho, že to nepochybně bylo pohodlné, jevílo jako potvrzení vyššího morálního principu. Místní církev přispěchala se svým posvěcením, nadávky ponechala stranou.

Takže se vezmou.

Když už jsem u toho, vzhledem k tomu, že na sobě dnes večer cítím až nelogickou lehkost, asi způsobenou tíživým světlem tohoto vypůjčeného pokoje, mám sílu doplnit, co se stalo po oznámení zasnub z překvapivého popudu otce Mladé nevěsty. Byl to mlčenlivý muž, svým způsobem asi dobrák, ale byl také vrtošivý, anebo unáhlený, jako by mu přílišná blízkost s některými zvířaty předala rys neškodné nepředvídatelnosti. Jednoho dne střídmy slovy oznámil, že se chce pokusit o konečnou apotheózu svých obchodů emigrací do Argentiny. Jeho úmyslem bylo získat pastviny a dobýt tamní trh, o němž si vše prostudoval během těch podělaných zimních večerů obléhaných mlhou. Ti, kteří ho znali, trochu zmateně usoudili, že součástí takového rozhodnutí musel být přetrvávající chlad manželského lože, možná v tom byla jakási iluze pozdního mládí, pravděpodobně i dětinský předpoklad nekonečných obzorů. Překročil oceán se třemi mužskými potomky, které potřeboval, a s Mladou nevěstou, která byla jeho útěchou. Nechal manželku a další dva syny, aby

bděli nad pozemky, s příslibem, že se jednou všichni sejdou za oceánem, pokud se jim tam bude dařit. To se skutečně stalo, o rok později, kdy dokonce prodal všečen svůj majetek ve vlasti a o veškeré své jmění si zahrál na zeleném plátně pampy. Avšak předtím než odjel, poctil návštěvou Synova Otce a potvrdil mu na svou čest, že Mladá nevěsta se dostaví s dovršením svého osmnáctého roku, aby dodržela manželský slib. Muži si stiskli ruku v gestu, jež bylo v těch místech považováno za posvátné.

Pokud jde o oba snoubence, byli při loučení navenek klidní a potají zmatení: měli, musím říct, dobré důvody být to první i to druhé.

Po odplutí zemědělců strávil Otec několik dní v mlčení pro něj neobvyklém a zanedbával přitom své obvyklé záležitosti i zvyky, které jinak považoval za železné. Protože se některá z jeho nejméně zapomenutých rozhodnutí zrodila z podobných výpadků jeho přítomnosti, byla celá Rodina smířena s velkými novinkami, když se Otec konečně stručně, ale jasně vyslovil. Řekl, že každý má svoji Argentinu a že pro něj, špičku textilního odvětví, se Argentina jmenuje Anglie. Však už se nějaký čas pokukovalo za La Manche, na továrny, které překvapivým způsobem zdokonalovaly výrobní proces: mezi řádky se daly tušit výnosy, z nichž se točila hlava. Je třeba to vidět, řekl Otec, a případně napodobit. Pak se obrátil na Syna.

Pojedeš ty, když už sis tu všechno zařídil, řekl mu a trochu přitom podváděl ohledně podstaty věci.

A tak Syn odjel, a docela rád, s posláním nastudovat tajemství Angličanů a přivést z nich to nejlepší pro budoucí rodinnou prosperitu. Nikdo nečekal, že by se vrátil během několika týdnů, a později si nikdo nevšiml, že se nevrací ani během několika měsíců. Byli prostě takoví, nevšímali si střídání dnů, protože se zaměřovali na život jen jednoho dokonalého, donekonečna opakovaného dne. Čas byl pro ně tedy fenoménem s nejasnými obrysy, který v jejich životech zněl jako nějaký cizí jazyk.

Každé ráno posílal Syn z Anglie telegram s neměnným textem: *Vše v pořádku*. Měl na mysli, samozřejmě, nástrahy noci. To byla jediná věc, kterou jsme doma skutečně chtěli vědět. Ostatně by nás příliš unavovalo přemýšlení nad tím, zda Syn během té prodlužované absence nedělá něco jiného než své povinnosti, okořeněné nějakým něžným a záviděníhodným rozptýlením. Zřejmě bylo anglických továren mnoho a zasloužily si důkladnou analýzu. Přestali jsme ho očekávat, však se vrátí.

Ale dřív se vrátila Mladá nevěsta.

Tak se nám ukaž, řekla rozjařeně Matka, když se opět usadili ke stolu.

Podívali se na ni, všichni.

Vníмали jakýsi odstín, který by nedokázali přesně popsat.

Popsal ho Strýc, který se právě probudil ze spánku, do něhož byl již dlouho pohroužen natažený

v křesle – s až po okraj plnou sklenkou šampaňského v prstech.

Musela jste tam hodně tančit, slečno. To mě těší.

Pak usrkl šampaňského a opět usnul.

Strýc byl v rodině oblíbený a nenahraditelný. Jakýsi podivný syndrom, kterým trpěl na světě jen on, ho držel uvězněného v trvalém spánku, ze kterého se probouzel na kratičké chvilky, a to jedině proto, aby mohl v pravý čas zasáhnout do rozhovoru s dochvilností, kterou si všichni zvykli považovat za samozřejmou, přestože byla evidentně nelogická. Něco v něm bylo schopno vnímat ve spánku jakoukoli událost a každé slovo. Dokonce to vypadalo, jako by mu ten příchod z jiného světa propůjčoval tak jasnou mysl či tak ojedinělý náhled na věci, že dodávaly jeho procitnutím a jim příslušným projevům téměř věštecké, až prorocké vyznění. To nás velmi uklidňovalo, protože jsme věděli, že máme vždy v zásobě jednu natolik odpočatou mysl, že dokáže zázrakem rozřešit jakýkoli problém objevivší se v domácích rozpravách či každodenním životě. Navíc nás těšil úžas návštěvníků nad jeho ojedinělou chrabrostí. Tato drobnost přidávala našemu domu další bod na stupnici atraktivity. Když se hosté vraceli ke svým rodinám, nezřídka si s sebou odnášeli bájnou vzpomínku na toho muže, který dokázal, zatímco spal, vykonávat i ta nejsložitější gesta, přičemž držení až po okraj plné sklenky šampaňského bylo jen jejich nejbanálnějším příkladem. Mohl se ve spánku holit a nezřídka ho bylo